

Lakivaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle kansainväliseen siviili-ilmailuun liittyvien laittomien tekojen ehkäisemisestä tehdyn yleissopimuksen, ilma-alusten laittoman haltuunoton ehkäisemisestä tehtyä yleissopimusta täydentävän pöytäkirjan sekä rikoksista ja eräistä muista teoista ilma-aluksissa tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä laiksi rikoslain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle kansainväliseen siviili-ilmailuun liittyvien laittomien tekojen ehkäisemisestä tehdyn yleissopimuksen, ilma-alusten laittoman haltuunoton ehkäisemisestä tehtyä yleissopimusta täydentävän pöytäkirjan sekä rikoksista ja eräistä muista teoista ilma-aluksissa tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta tehdyn pöytäkirjan hyväksymiseksi ja voimaansaattamiseksi sekä laiksi rikoslain muuttamisesta (HE 232/2020 vp): Asia on saapunut lakivaliokuntaan mietinnön antamista varten. Asia on lisäksi lähetetty liikenne- ja viestintävaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Lausunto

Asiasta on annettu seuraava lausunto:

- liikenne- ja viestintävaliokunta LiVL 3/2021 vp

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- yksikön päällikkö Sari Mäkelä, ulkoministeriö
- lainsäädäntöneuvos Janne Kanerva, oikeusministeriö
- ylitarkastaja Suvi Kankare, liikenne- ja viestintäministeriö
- valtiosyyttäjä Tuuli Eerolainen, Syyttäjälaitos
- johtava asiantuntija Matti Tupamäki, Liikenne- ja viestintävirasto
- apulaisprofessori Tatu Hyttinen
- professori Sakari Melander

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- sisäministeriö
- Poliisihallitus
- Suomen Lentäjaliitto ry

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2021 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi kansainväliseen siviili-ilmailuun liittyvien laittomien tekojen ehkäisemisestä Pekingissä 10.9.2010 tehdyn yleissopimuksen, Pekingissä 10.9.2010 tehdyn ilma-alusten laittoman haltuunoton ehkäisemisestä tehtyä yleissopimusta täydentävän pöytäkirjan sekä rikoksista ja eräistä muista teoista ilma-aluksissa tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta Montrealissa 4.4.2014 tehdyn pöytäkirjan.

Esitykseen sisältyvät lakiehdotukset edellä mainittujen sopimusten lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta. Lisäksi kyseisistä sopimuksista johtuen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi rikoslakia siten, että säädetään rangaistavaksi tiettyjen rikosten yritykset sekä laajennetaan Suomen rikoslain soveltamisalaa tilanteisiin, joissa Suomi on ilma-aluksen laskeutumis- tai operaattorivaltio. Laskeutumisvaltiolla tarkoitetaan valtiota, jonka alueelle ilma-alus, jossa rikos on tehty, laskeutuu rikoksesta epäillyn ollessa yhä ilma-aluksessa. Operaattorivaltiolla tarkoitetaan puolestaan lentotoiminnan harjoittajan kotivaltiota.

Esitykseen sisältyvillä kansainvälisillä sopimuksilla pyritään parantamaan ja tehostamaan siviili-ilmailun turvallisuutta. Sysäyksenä sopimusten tekemiselle olivat yhtäältä 11.9.2001 New Yorkissa tapahtuneet terrori-iskut ja toisaalta lentoyhtiötilastoista ilmenevä, yhä lisääntyvä matkustajahäiriköinti.

Kansainväliseen siviili-ilmailuun liittyvien laittomien tekojen ehkäisemisestä tehdyllä yleissopimuksella osapuolet veloitetaan kriminalisoimaan tietyt teot, jotka ovat omiaan vaarantamaan ilma-aluksen turvallisuuden, samoin kuin ilma-aluksen käyttäminen henkeen, terveyteen, omaisuuteen tai ympäristöön kohdistuvan vahingon aiheuttamiseksi, vaarallisten materiaalien vapauttaminen ilma-aluksesta tai näiden materiaalien käyttäminen ilma-alusta vastaan tai ilma-aluksessa sekä näiden materiaalien laittomasta vahingoittamistarkoituksesta tietoinen kuljettaminen ilma-aluksella. Samalla osapuolet veloitetaan kriminalisoimaan kyseessä oleviin tekemuotoihin liittyvä uhkaus, tekojen yritys, tekoihin osallistuminen tai avunanto tekoihin. Ilma-alusten laittoman haltuunoton ehkäisemisestä tehtyä yleissopimusta täydentävällä pöytäkirjalla täsmennetään kriminalisointivelvoitteita, laajennetaan tuomiovaltaisten valtioiden piiriä ja lisätään yleissopimukseen muun muassa tekijän oikeudenmukaista kohtelua koskevia määräyksiä. Rikoksista ja eräistä muista teoista ilma-aluksissa tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta tehdyllä pöytäkirjalla laajennetaan myös tuomiovaltaisten valtioiden piiriä sekä lisätään lennolla mukana olevaa turvahenkilöä koskevia määräyksiä. Lisäksi pöytäkirjalla kannustetaan sopimusvaltioita ryhtymään oikeudellisiin toimenpiteisiin lennolla tapahtuvan häiriköinnin johdosta.

Kansainväliseen siviili-ilmailuun liittyvien laittomien tekojen ehkäisemisestä tehty yleissopimus on tullut kansainvälisesti voimaan 1.7.2018, ilma-alusten laittoman haltuunoton ehkäisemisestä tehtyä yleissopimusta täydentävä pöytäkirja 1.1.2018 ja rikoksista ja eräistä muista teoista ilma-aluksissa tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta tehty pöytäkirja 1.1.2020. Ne tulevat Suomen osalta voimaan toiseksi seuraavan kuukauden ensimmäisenä päivänä sen jälkeen, kun Suomi on tallettanut sitoutumiskirjansa kunkin sopimuksen osalta.

Voimaansaattamislakien voimaantuloista säädetään valtioneuvoston asetuksilla. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan samana ajankohtana, kuin kukin sopimus tulee Suomen osalta voimaan.

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2021 vp

Laki rikoslain muuttamisesta on tarkoitettu tulemaan voimaan heti, kun se on hyväksytty ja vahvistettu, kuitenkin viimeistään yleissopimuksen ja pöytäkirjojen tullessa voimaan Suomen osalta.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Yleistä

Hallituksen esityksessä on kyse kansainväliseen siviili-ilmailuun liittyvien laittomien tekojen ehkäisemisestä Pekingissä 10.9.2010 tehdyn yleissopimuksen, Pekingissä 10.9.2010 tehdyn ilma-alusten laittoman haltuunoton ehkäisemisestä tehtyä yleissopimusta täydentävän pöytäkirjan sekä rikoksista ja eräistä muista teoista ilma-aluksissa tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta Montrealissa 4.4.2014 tehdyn pöytäkirjan hyväksymisestä. Sopimuksella ja pöytäkirjoilla muutetaan Suomea jo sitovia kansainvälisiä sopimuksia.

Esitys sisältää lakiehdotukset sopimuksen ja pöytäkirjojen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaan saattamisesta. Lisäksi sopimuksen ja pöytäkirjojen voimaan saattamisen vuoksi esityksessä ehdotetaan rikoslakiin (39/1889) muutoksia, jotka koskevat Suomen rikosoikeuden soveltamisalaa koskevaa rikoslain 1 lukua sekä tiettyjen jo rangaistavaksi säädettyjen tekojen yrityksen rangaistavaksi säätämistä.

Sopimuksella ja pöytäkirjoilla pyritään tehostamaan siviili-ilmailun turvallisuutta ja ajantasaistamaan sitä koskevaa kansainvälistä sääntelyä yhdenmukaistamalla sopimusten osapuolten lainsäädännössä kriminalisointeja sekä määräyksiä tuomiovaltaisista valtioista.

Pekingin yleissopimuksen ja Pekingin pöytäkirjan tavoitteena on vastata erityisesti tapahtuneiden terrori-iskujen osoittamiin puutteisiin kansainvälisessä sääntelyssä. Montrealin pöytäkirjalla puolestaan puututaan erityisesti häirikkökäyttäytymiseen, jolla viitataan esimerkiksi matkustajaan, joka ei kunnioita käyttäytymissääntöjä ilma-aluksessa tai ei seuraa miehistön ohjeita ja siten aiheuttaa turvallisuusuhkan tai häiritsee yleistä järjestystä ja kuria ilma-aluksessa.

Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää sopimusten tavoitteita hyväksyttävänä ja sopimusten voimaan saattamista perusteltuna.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan hallituksen esityksessä on noudatettu linjaa, jonka mukaan tässä yhteydessä tehdään vain yleissopimuksen ja pöytäkirjojen edellyttämät välttämättömät lainsäädäntömuutokset koskien velvoitteita, jotka selvästi edellyttävät lainsäädäntömuutoksia niin, että velvoitteiden ei voida katsoa tulevan täytäntöönpannuiksi riittävällä, järkevällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla jo nykyisellä lainsäädännöllä. Valiokunta pitää omaksuttua ratkaisua ja lähtökohtaa perusteltuna. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että se on vakiintuneesti direktiivien täytäntöönpanon yhteydessä pitänyt perusteltuna lähestymistapaa, jonka mukaisesti direktiivien täytäntöönpanossa tehdään vain välttämättömät muutokset. Yksittäisen unioni-instrumentin seurauksena ei valiokunnan näkemyksen mukaan ole ollut perusteltua lähteä toteuttamaan alaltaan ja vaikutukseltaan laaja-alaisempia rikosoikeudelliseen lainsäädäntöön kohdistuvia muutoksia. Valiokunta on lisäksi todennut, että tällainen lähestymistapa vastaa aikaisempien aineellisen rikosoikeuden lähentämistä koskevien puitepäätösten ja direktiivien kansallisessa täy-

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2021 vp

täntöönpanossa omaksuttua lähestymistapaa (ks. esim. LaVM 21/2018 vp, s. 4 ja LaVM 13/2020 vp, s. 3). Valiokunta katsoo, että mainitut näkökohdat ovat merkityksellisiä myös kansainvälisiä rikosoikeudellisia yleissopimuksia voimaan saatettaessa ja esityksessä noudatettu linja on näin ollen perusteltu.

Liikenne- ja viestintävaliokunta on antanut esityksestä lausunnon (LiVL 3/2021 vp) jonka mukaan se puoltaa hallituksen esityksen hyväksymistä.

Hallituksen esityksestä ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa esityksessä tarkoitettujen yleissopimuksen ja pöytäkirjojen sekä annettavien selitysten ja ilmoitusten hyväksymistä sekä esityksessä ehdotettuja lakiehdotuksia seuraavin huomioin ja muutosehdotuksin.

Rikoslain muutokset

Yleissopimuksen ja pöytäkirjojen eräiden määräysten on esityksen mukaan katsottu edellyttävän rikoslain 1 luvun 2 §:n täydentämistä niin, että siihen lisätään uusi 3 momentti, jonka mukaan Suomen lakia sovelletaan Suomen ollessa ilma-aluksen laskeutumisvaltio tai operaattorivaltio (ks. HE, s. 58). Hallituksen esitys sisältää tätä koskevan muutosehdotuksen (4. lakiehdotus). Rikoslain 1 luvun muiden säännösten tavoin uudet toimivalta-perusteet eivät edellytä epäillyn rikoksen käsittelemistä Suomessa vaan mahdollistavat sen. Uusien toimivalta-perusteiden itsenäisen merkityksen voi myös olettaa esityksen mukaan (HE, s. 59) muodostuvan pieneksi, koska tekoihin saattaa joka tapauksessa soveltua jokin rikoslain 1 luvussa jo säädetty alueellisen toimivallan peruste. Hallituksen esityksen valmisteluvaiheessa on esityksestä ilmi käyvin tavoin harkittu myös kysymyksessä olevien tekojen säätämistä kansainvälisiksi rikoksiksi (HE, s. 29 ja 30), mutta rikoslain 1 luvun 2 §:n täydentäminen on katsottu useastakin syystä perustelluimmaksi ratkaisuksi. Saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta pitää hallituksen esityksessä rikoslain 1 luvun osalta omaksuttua ratkaisua perusteltuna.

Rikoslain 1 luvun 2 §:n otsikko on "Suomalaiseen alukseen liittyvä rikos". Lakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotetun 2 §:n muutoksen jälkeen pykälän otsikko ei täysin vastaa pykälän sisältöä. Lakivaliokunta ehdottaa 2 §:n otsikon täsmentämistä jäljempänä yksityiskohtaisissa perusteluissa tarkemmin selostetuin tavoin.

Pekingin yleissopimuksen 1 artiklan 4 kohdan a alakohdan vuoksi hallituksen esityksessä ehdotetaan eräiden rikosten yrityksen säätämistä rangaistavaksi (4. lakiehdotus). Tämä koskee kemiallisen aseiden kiellon rikkomista (rikoslain 11 luvun 8 §), biologisen aseiden kiellon rikkomista (rikoslain 11 luvun 9 §), liikenteen häirintää (rikoslain 23 luvun 11 a §) ja vaarallisten aineiden kuljetusrikosta (rikoslain 44 luvun 13 §). Liikenteen häirintää koskevaan pykälään tehtävällä muutoksella otetaan huomioon tieliikennelainsäädännön muuttuminen. Hallituksen esityksestä ilmenevin tavoin (HE, s. 18) kysymyksessä olevien rikosten yrityksen rangaistavaksi säätämisen voi katsoa olevan linjassa myös niiden periaatteiden kanssa, joita yrityksen rangaistavaksi säätämisen edellytysten osalta ilmaistiin rikosoikeuden yleisten oppien uudistamisen yhteydessä (HE 44/2002 vp). Asiassa saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta katsoo, että hallituksen esityksessä ehdotetut rikosten yrityksen rangaistavuutta koskevat säännökset ovat perusteltuja ja tarpeen.

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2021 vp

Uhkaus tehdä Pekingin yleissopimuksen eräissä kohdissa tarkoitettu rikos

Lakivaliokunta on hallituksen esitystä käsitellessään arvioinut myös, täyttääkö Suomen lainsäädäntö riittävällä tavalla Pekingin yleissopimuksen 1 artiklan 3 kohdassa tarkoitettua uhkautusta. Velvoitteen täytäntöönpanon kannalta merkitykselliseksi on katsottu muun muassa rikoslain 25 luvun 7 §:ssä rangaistavaksi säädetty laiton uhkaus. Valiokunta on sopimusvelvoitteiden täyttämiseen liittyen kiinnittänyt huomiota myös korkeimman oikeuden ratkaisuun KKO 2013:50, jossa käsitellään laitonta uhkautusta koskevan rikoslain 25 luvun 7 §:n tulkintaa. Ratkaisussa tuodaan muun muassa esiin, että rikoslain 25 luvun 7 §:n sanamuodon perusteella uhatulla tulee olla perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden olevan vakavassa vaarassa. Uhkautusta tulee siis tarkastella uhatun henkilön näkökulmasta. Ratkaisun perusteella laittoman uhkautuksen tunnusmerkistöä ei voida soveltaa tilanteeseen, jossa uhattu henkilö tai taho ei ole saanut uhkautuksesta tietoa.

Pekingin yleissopimuksen 1 artiklan 3 kohdan mukaan henkilö syyllistyy rikokseen, jos hän a) uhkaa tekevänsä jonkin 1 artiklan 1 kohdan a, b, c, d, f, g ja h alakohdassa tai 2 kohdassa tarkoitettua rikoksen tai b) laittomasti ja tahallaan saa aikaan sen, että joku saa tällaisen uhkautuksen olosuhteissa, joissa uhkaus vaikuttaa uskottavalta. Sopimusvelvoitetta käsitellään hallituksen esityksen sivuilla 16 ja 17. Velvoitteen täytäntöönpanon kannalta merkityksellisiksi on katsottu edellä todetuina tavoin rikoslain 25 luvun 7 §, jossa säädetään rangaistavaksi laiton uhkaus, ja rikoslain 34 luvun 10 §, jossa säädetään rangaistavaksi perätön vaarailmoitus. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan merkityksellinen on myös liikennetuhotyötä koskeva rikoslain 34 luvun 2 §:n 1 momentin 3 kohta, jota sovelletaan muun ohessa kulkuneuvossa olevan henkilön uhkaamiseen väkivallalla.

Hallituksen esityksen johtopäätöksen mukaan (HE, s. 17) rikoslainsäädännössä ei ole havaittavissa yleissopimuksen 1 artiklan 3 kohdan mukaisten uhkaustekojen osalta sellaista vajetta, jonka takia rikoslainsäädäntöä tulisi täydentää. Tähän johtopäätökseen on saadun selvityksen mukaan ollut vaikuttamassa myös kohdan tulkinnanvaraisuus ja sitä koskevan valmisteluaineiston puuttuminen, mikä on omiaan johtamaan kansainvälisten velvoitteiden voimaan saattamisessa haasteellisiin tilanteisiin. Tällaisten tulkinnanvaraisuuksien vuoksi vertailua kansainvälisen velvoitteen ja kansallisen lainsäädännön välillä ei voida useinkaan tehdä aukottomasti ja yksiselitteisesti loppuun asti. Toisaalta tulkinnanvaraisuus mahdollistaa joustavan kansallisen harkinnan velvoitteen täytäntöönpanossa.

Hallituksen esityksessä omaksuttu tulkinta on valiokunnan saaman selvityksen mukaan johdonmukainen aikaisempien samantapaista uhkaamista koskevien velvoitteiden täytäntöönpanossa noudatetun arvioinnin kanssa. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2017/541 terrorismin torjumisesta sekä neuvoston puitepäätöksen 2002/475/YOS korvaamisesta sekä neuvoston päätöksen 2005/671/YOS muuttamisesta sisältää kriminalisointivelvoitteen koskien tiettyjen tekojen tekemisellä uhkaamista (3 artiklan 1 kohdan j alakohta). Vaikka uhkautuksen kohteena olevat rikokset ovat erilaisia kuin yleissopimuksen 1 artiklan 3 kohdassa viitatuilla rikoksilla, direktiivin kohta velvoittaa yleissopimuksen kohdan tavoin säätämään rangaistavaksi tiettyyn tahoan kohdentumattomankin uhkautuksen esittämisen. Näin ollen direktiivin kohta olennaisilta osin vastaa yleissopimuksen 1 artiklan 3 kohdan a alakohtaa. Direktiivin täytäntöönpanon yhteydessä (HE 30/2018 vp, s. 32) ja jo direktiivillä korvattu puitepäätöksen vastaava velvoitteen täytäntöönpa-

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2021 vp

non yhteydessä (HE 188/2002 vp, s. 6/II ja 7/I) on katsottu, että merkityksellisiä rikoksia ovat rikoslain 25 luvun 7 §:ssä rangaistavaksi säädetty laiton uhkaus ja rikoslain 34 luvun 10 §:ssä rangaistavaksi säädetty perätön vaarailmoitus. Puitepääöstä koskevassa hallituksen esityksessä on mainittu myös 34 luvun 2 §:ssä tarkoitettu liikennetuho.

Lainsäädäntömuutoksia ei katsottu edellyttävän myöskään niiden uhkaamista koskevien sopimusvelvoitteiden kohdalla, jotka ovat merenkulun turvallisuuteen kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskevaan yleissopimukseen liittyvässä vuoden 2005 pöytäkirjassa (yleissopimuksen uuden 3 a artiklan 1 kappaleen a kohdan iv alakohhta) ja mannerjalustalla sijaitsevien kiinteiden lauttojen turvallisuuteen kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskevaan pöytäkirjaan liittyvässä vuoden 2005 pöytäkirjassa (vuoden 1988 pöytäkirjan uuden 2 a artiklan c kohta). Myös niissä velvoitetaan säätämään rangaistavaksi tiettyjen rikosten tekemisellä uhkaaminen. Pöytäkirjojen hyväksymistä koskevassa hallituksen esityksessä mainittiin merkityksellisinä rikoksina laiton uhkaus ja perätön vaarailmoitus (HE 100/2019 vp, s.11).

Edellä olevan sekä saamansa selvityksen perusteella lakivaliokunta katsoo, että yleissopimukseen liittymisen ei voi katsoa välttämättömästi edellyttävän esimerkiksi sellaisen rangaistussäännöksen säätämistä, jossa erikseen säädetään rangaistavaksi yleissopimuksen 1 artiklan 3 kohdassa tarkoitettuja uhkaamistilanteita. Yleistä-jaksossa todettiin tavoin valiokunta pitää perusteltuna lähestymistapaa, jonka mukaisesti kansainvälisten velvoitteiden täytäntöönpanossa tehdään vain välttämättömät muutokset. Yksittäisen kansainvälisen sopimusvelvoitteen seurauksena ei ole valiokunnan näkemyksen mukaan myöskään perusteltua lähteä toteuttamaan alaltaan ja vaikutukseltaan laaja-alaisempia rikosoikeudelliseen lainsäädäntöön kohdistuvia muutoksia vaan tällaisia uudistuksia on arvioitava ensisijaisesti kansallisin perustein. Nyt käsiteltävässä hallituksen esityksessä omaksuttu ratkaisu on valiokunnan näkemyksen mukaan perusteltu.

Lakivaliokunta pitää siten selvänä, ettei ole perusteltua ryhtyä arvioimaan laittoman uhkauksen tunnusmerkistön muutostarpeita yhdestä, kuten Pekingin yleissopimuksen, näkökulmasta. Perustellumpaa on, että laittoman uhkauksen rikostunnusmerkistön muutostarpeita arvioidaan tarvittaessa monipuolisesti huolellisessa lainvalmistelussa, jossa voidaan ottaa huomioon kaikki tekijät, jotka mahdollisesti puoltavat laittoman uhkauksen tunnusmerkistön uudistamista. Laittoman uhkauksen tunnusmerkistön muutostarpeiden arviointi on tullut esiin myös valiokunnan käsitellessä hallituksen esitystä koskien laittoman uhkauksen syyteoikeutta (HE 226/2020 vp).

Annettavat ilmoitukset ja selitykset

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että Suomi antaa kaksi ilmoitusta, joiden mukaan Suomi ulottaa tuomiovaltansa tapauksiin, joissa rikos kohdistuu Suomen kansalaiseen, sekä tapauksiin, joissa rikoksentehtäjä on kansalaisuudeton henkilö, jonka vakituinen asuinpaikka on Suomen alueella. Nämä ilmoitukset liittyvät rikoslain 1 luvun 5 ja 6 §:n säännöksiin, joissa säädetään Suomen lain soveltamisesta suomalaisen kohdistuneeseen rikokseen ja pysyvästi Suomessa asuvan henkilön tekemään rikokseen.

Lisäksi hallituksen esityksessä ehdotetaan, että Suomi antaa kaksi selitystä, joiden mukaan Suomi soveltaa tiettyjä määräyksiä niitä rikosoikeutensa periaatteita noudattaen, jotka koskevat vastuusta vapauttamista perhesuhteiden perusteella. Nämä selitykset liittyvät rikoslain 15 luvun

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2021 vp

11 §:n säännöksiin rikoksenteikijän suojelemisesta (ks. HE, s. 19). Mainitun pykälän 2 momentin mukaan rikoksenteikijän suojelemisen rangaistavuus ei koske tiettyä rikoksenteikijän lähipiiriä (esimerkiksi aviopuoliso sekä sukulaiset ylenevässä ja alenevassa polvessa).

Lakivaliokunta pitää ehdotettuja ilmoituksia ja selityksiä perusteltuina, eikä valiokunnalla ole niiden osalta huomauttamista.

Muita huomioita

Montrealin pöytäkirjan VII artiklalla korvataan kokonaan Tokion yleissopimuksen 6 artikla. Kyseinen uusi 6 artikla sisältää määräykset muun muassa ilma-aluksen päällikön oikeudesta kiinniottamiseen, jos sen on välttämätöntä esimerkiksi ilma-aluksen tai siinä olevien henkilöiden tai omaisuuden turvallisuuden suojelemiseksi. Kyseisen artiklan 2, 3 ja 4 kohtaan sisällytetään viittaukset lennolla mukana olevaan turvahenkilöön.

Esityksen perusteluista ilmi käyvin tavoin (HE, s. 54) uuden 6 artiklan 4 kohdan mukaan yleissopimuksen määräysten ei katsota muodostavan sopimusvaltiolle velvoitetta perustaa lennolla matkustavia turvahenkilöitä koskevaa ohjelmaa tai tehdä kahden- tai monenvälistä sopimusta tai järjestelyä, jolla se sallisi lennolla matkustavien ulkomaisten turvahenkilöiden toiminnan alueellaan.

Lakivaliokunta korostaa, että mikäli Suomessa otettaisiin jatkossa käyttöön tällaisia turvahenkilöitä, tulee asiaa valmistella laajan selvityksen kautta ja asian kannalta merkityksellisiä sidosryhmiä kuullen. Valiokunnan asiantuntijakuulemisessa on tuotu esiin, että lennolla matkustavien turvahenkilöiden läsnäoloon liittyy useita merkittäviä turvallisuuteen sekä lainsäädäntöön liittyviä näkökulmia, jotka tulee ottaa huomioon.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

4. Laki rikoslain muuttamisesta

1 luku. Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta

2 §. Suomalaiseen alukseen liittyvä rikos. Voimassa oleva pykälä sisältää säännökset suomalaiseen alukseen liittyvistä toimivaltaperusteista. Esityksen mukaan pykälään lisätään uusi 3 momentti, jonka mukaan Suomen lakia sovelletaan rikokseen, joka on tehty 1) ilma-aluksessa, joka laskeutuu Suomen alueelle ja jossa rikoksesta epäilty edelleen on, tai 2) sellaista ilma-alusta kohtaan tai sellaisessa ilma-aluksessa, joka on vuokrattu ilman miehistöä vuokralleottajalle, jonka päätoimipaikka tai sellaisen puuttuessa vakituinen asuinpaikka on Suomessa. Yleisperusteluissa todettiin tavoin lakivaliokunta pitää uutta 3 momenttia asianmukaisena.

Valiokunta kuitenkin kiinnittää huomiota siihen, että uuden 3 momentin myötä pykälän otsikko ei täysin vastaa pykälän sisältöä. Vieraan valtion lipun alla olevaa ja Suomeen laskeutuvaa ilma-alusta ei voi pitää "suomalaisena aluksena". Edellä todetun vuoksi lakivaliokunta ehdottaa, että 2 §:n *otsikko* muutetaan pykälän sisältöä paremmin vastaavaan muotoon "Suomalaiseen tai Suo-

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2021 vp

meen laskeutuvaan alukseen liittyvä rikos". Valiokunnan ehdottama muutos edellyttää muutosta myös lakiehdotuksen *johtolauseeseen*.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Lakivaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy hallituksen esityksessä HE 232/2020 vp tarkoitetut yleissopimuksen ja pöytäkirjat sekä annettaviksi hallituksen esityksessä tarkoitetut ilmoitukset ja selitykset.

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 232/2020 vp sisältyvät 1.—3. lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 232/2020 vp sisältyvän 4. lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

kansainväliseen siviili-ilmailuun liittyvien laittomien tekojen ehkäisemisestä tehdystä yleissopimuksesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Kansainväliseen siviili-ilmailuun liittyvien laittomien tekojen ehkäisemisestä Pekingissä 10 päivänä syyskuuta 2010 tehdyn yleissopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Yleissopimuksen muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

3 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

2.

Laki

ilma-alusten laittoman haltuunoton ehkäisemisestä tehtyä yleissopimusta täydentävästä pöytäkirjasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Pekingissä 10 päivänä syyskuuta 2010 tehdyn ilma-alusten laittoman haltuunoton ehkäisemisestä tehtyä yleissopimusta täydentävän pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Pöytäkirjan muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

3 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

3.

Laki

rikoksista ja eräistä muista teoista ilma-aluksissa tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta tehdystä pöytäkirjasta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Rikoksista ja eräistä muista teoista ilma-aluksissa tehdyn yleissopimuksen muuttamisesta Montrealissa 4 päivänä huhtikuuta 2014 tehdyn pöytäkirjan lainsäädännön alaan kuuluvat määräykset ovat lakina voimassa sellaisina kuin Suomi on niihin sitoutunut.

2 §

Pöytäkirjan muiden kuin lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

3 §

Tämän lain voimaantulosta säädetään valtioneuvoston asetuksella.

4.

Laki

rikoslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan rikoslain (39/1889) 1 luvun 2 §:n otsikko ja 23 luvun 11 a §, sellaisina kuin ne ovat, 1 luvun 2 §:n otsikko laissa 626/1996 ja 23 luvun 11 a § laissa 400/2002, sekä

lisätään 1 luvun 2 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 626/1996, uusi 3 momentti, 11 luvun 8 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 212/2008 ja 874/2018, uusi 3 momentti, ja 9 §:ään, sellaisena kuin se on laeissa 212/2008 ja 874/2018, uusi 3 momentti sekä 44 luvun 13 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 400/2002, uusi 2 momentti seuraavasti:

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2021 vp

1 luku

Suomen rikosoikeuden soveltamisalasta

2 §

Suomalaiseen tai Suomeen laskeutuvaan alukseen liittyvä rikos

Lisäksi Suomen lakia sovelletaan rikokseen, joka on tehty:
1) ilma-aluksessa, joka laskeutuu Suomen alueelle ja jossa rikoksesta epäilty edelleen on;
2) sellaista ilma-alusta kohtaan tai sellaisessa ilma-aluksessa, joka on vuokrattu ilman miehistöä vuokralleottajalle, jonka päätoimipaikka tai sellaisen puuttuessa vakituinen asuinpaikka on Suomessa.

11 luku

Sotarikoksista ja rikoksista ihmisyyttä vastaan

8 §

Kemiallisen aseiden kiellon rikkominen

Yritys on rangaistava.

9 §

Biologisen aseiden kiellon rikkominen

Yritys on rangaistava.

23 luku

Liikenne rikoksista

11 a §

Liikenteen häirintä

Joka huomattavasti haittaa yleisen ilma-, raide- tai vesiliikenteen kulkua, on tuomittava liikenteen häirinnästä sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Yritys on rangaistava.

Valiokunnan mietintö LaVM 5/2021 vp

44 luku

Terveyttä ja turvallisuutta vaarantavista rikoksista

13 §

Vaarallisten aineiden kuljetusrikos

Tahallisen rikoksen yritys on rangaistava.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 6.5.2021

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Leena Meri ps
varapuheenjohtaja Sandra Bergqvist r
jäsen Hanna Huttunen kesk
jäsen Saara Hyrkkö vihr
jäsen Pihla Keto-Huovinen kok
jäsen Antero Laukkanen kd
jäsen Matias Mäkynen sd
jäsen Jouni Ovaska kesk
jäsen Ruut Sjöblom kok
jäsen Mirka Soinikoski vihr
jäsen Sebastian Tynkkynen ps
jäsen Paula Werning sd
jäsen Johannes Yrttiaho vas

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mikko Monto